

ความต้องการการส่งเสริมการผลิตทุเรียนตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี
ของเกษตรกรในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี

Extension Needs of Durian Production According to Good Agricultural Practices for Farmers in
Mueang Prachin Buri District, Prachin Buri Province

ณภัสนันท์ อินคง¹, นาริรัตน์ สีระสาร^{1*} และสินีนุช ครุฑเมือง แสนเสริม¹

Napatsanan Inkhong¹, Nareerut Seerasarn^{1*} and Sineenuch Khrutmuang Sansern¹

Received: July 21, 2023

Revised: September 26, 2023

Accepted: September 27, 2023

Abstract: The objectives of this research were to study 1) social and economic conditions, 2) the practice about durian production according to good agricultural practices standards, 3) extension needs of durian production according to good agricultural practices standards and 4) Problems with extension of durian production in according to good agricultural practice standards. The population consisted of 220 farmers who grow durian in the area of Mueang Prachin Buri district, Prachin Buri province who registered with the Department of Agricultural Extension in the production year of 2021. The 142-sample size was based on Taro Yamane formula with the error value of 0.05. A structured interview was used for data collection. Statistics that used were frequency, percentage, mean, minimum, maximum and standard deviation. The results indicated the following: 1) Most farmers were male, with an average age of 55.26 years old. Graduated from secondary school, the average of experience producing durian was 17.38 years. There was an average durian planting area of 5.13 rai. The average durian production cost was 18,078.17 baht per rai per year. There was an average income from durian production of 98,654.93 baht per rai per year. And there was an average durian yield of 871.90 kilograms per rai. 2) Farmers practice durian production according to the good agricultural practice standards on the issue of water and hygiene and keep minimal records. 3) Farmers extension needs of durian production according to good agricultural practice standards at the highest level on the issue of water. and 4) Most farmers were problems with insufficient water resources for production, and lack of knowledge about water, that is, knowledge about watering should be given according to the growth stage of durian. And there is a suggestion from this research that officials should visit farmers' plots regularly, in order to address water management problems. Water is an important factor in producing quality durian in accordance with good agricultural practices standards.

Keywords: extension, Durian production, good agricultural practice standards

¹ วิชาเอกส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช จ.นนทบุรี

¹ Agricultural Extension School of Agriculture and Cooperatives, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi, 11120.

*Corresponding author: Nareerut.see@stou.ac.th

บทคัดย่อ: การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา 1) สภาพสังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร 2) การปฏิบัติเกี่ยวกับการผลิตทุเรียนตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร 3) ความต้องการการส่งเสริมการผลิตทุเรียนตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร และ 4) ปัญหาเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตทุเรียนตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ประชากร คือ เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในพื้นที่อำเภอเมืองปราจีนบุรี ที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรกับกรมส่งเสริมการเกษตร ในปีการผลิต 2565 จำนวน 220 ราย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร ทาโร ยามาเน ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 142 ราย รวบรวมข้อมูลโดยวิธีสุ่มแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลคือแบบสัมภาษณ์ และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 55.26 ปี จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีประสบการณ์ในการผลิตทุเรียน 17.38 ปี มีพื้นที่ปลูกทุเรียนเฉลี่ย 5.13 ไร่ มีต้นทุนในการผลิตทุเรียนเฉลี่ย 18,078.17 บาทต่อไร่ต่อปี มีรายได้จากการผลิตทุเรียนเฉลี่ย 98,654.93 บาทต่อไร่ต่อปี และมีผลผลิตทุเรียนเฉลี่ย 871.90 กิโลกรัมต่อไร่ 2) เกษตรกรมีการปฏิบัติเกี่ยวกับการผลิตทุเรียนตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีมากที่สุด ด้านน้ำ และปฏิบัติน้อยที่สุดด้านสุขลักษณะส่วนบุคคลและการบันทึกข้อมูล 3) เกษตรกรต้องการการส่งเสริมการผลิตทุเรียนตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในระดับมากที่สุด ด้านน้ำ และ 4) เกษตรกรส่วนใหญ่มีปัญหาด้านแหล่งน้ำไม่เพียงพอต่อการผลิต และขาดความรู้ด้านน้ำ คือ ควรให้ความรู้ด้านการให้น้ำตามระยะการเติบโตของทุเรียน และมีข้อเสนอแนะจากงานวิจัยครั้งนี้ คือ เจ้าหน้าที่ควรเข้าไปเยี่ยมเยียนแปลงเกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ เพื่อแก้ปัญหาด้านน้ำ ซึ่งน้ำเป็นปัจจัยที่สำคัญในการผลิตทุเรียนที่มีคุณภาพตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

คำสำคัญ: การส่งเสริม, การผลิตทุเรียน, มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

คำนำ

ทุเรียน เป็นไม้ผลเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย โดยสามารถส่งออกเป็นอันดับที่ 1 ของโลก ปี พ.ศ. 2564 มีพื้นที่ให้ผลผลิต 854,986 ไร่ ผลผลิตรวมทั้งประเทศ 1,201,458 ตัน (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2565) และเป็นผู้ส่งออกทุเรียนรายใหญ่ของโลก โดยในปี พ.ศ. 2563 ไทย มีปริมาณการส่งออก 620,892.72 ตัน มูลค่า 2,072.79 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ตลาดต่างประเทศที่สำคัญของทุเรียนไทย ได้แก่ จีน ฮองกง และเวียดนาม โดยประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทย คือ จีน มีปริมาณการนำเข้า 557,528.93 ตัน มูลค่า 2,301.77 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (คิดเป็นร้อยละ 76.63 ของมูลค่าการนำเข้าทุเรียนสดของโลก) และปี พ.ศ. 2564 ประเทศไทยมีการส่งออกทุเรียนสดและผลิตภัณฑ์ ปริมาณ 956,443.71 ตัน มูลค่า 3,854.18 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งปริมาณการส่งออกเพิ่มขึ้นกว่าในปี พ.ศ. 2563 ที่มีปริมาณการส่งออก 689,396.22 ตัน ร้อยละ 38.74 และมีมูลค่า

การส่งออกสูงกว่าในปี 2563 เนื่องจากความต้องการในตลาดต่างประเทศที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งภาครัฐมีนโยบายส่งเสริมการส่งออกผลไม้ ส่งผลให้ราคาส่งออกทุเรียนและผลิตภัณฑ์จึงอยู่ในระดับที่สูงและมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้น (สำนักงานการค้าสินค้า, 2565)

อำเภอเมืองปราจีนบุรี มีพื้นที่ปลูกทุเรียน 2,517 ไร่ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ปลูกทุเรียนมากเป็นอันดับ 1 ของจังหวัดปราจีนบุรี ทุเรียนเป็นไม้ผลเศรษฐกิจที่สำคัญของเกษตรกรอำเภอเมืองปราจีนบุรี ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาเกษตรกรในอำเภอเมืองปราจีนบุรี มีแนวโน้มหันมาปลูกทุเรียนเพิ่มมากขึ้น แต่ทั้งนี้เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนส่วนใหญ่ยังไม่มี การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) ซึ่งจะมีขั้นตอนและกระบวนการที่ควรปฏิบัติเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพและปลอดภัยตามมาตรฐานที่กำหนด ส่งผลให้เกษตรกรประสบปัญหาด้านการตลาด ซึ่งไม่สามารถส่งผลผลิตไปจำหน่ายยังตลาดต่างประเทศได้และการ

จำหน่ายผลผลิตภายในประเทศก็ได้ราคาที่ไม่สูงมากนัก โดยมีสาเหตุมาจากวิธีและขั้นตอนการปฏิบัติที่ไม่ได้มาตรฐานตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี การจัดการด้านตลาดที่ไม่มีประสิทธิภาพ และขาดการนำเทคโนโลยีการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับทุเรียนมาใช้ในกระบวนการผลิต

จากสถานการณ์ดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นสำคัญในการศึกษาถึงการส่งเสริมการผลิตทุเรียนตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี เพื่อนำไปใช้ประโยชน์เป็นข้อมูลให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนอำเภอเมืองปราจีนบุรี เพื่อให้ได้มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ส่งเสริมด้านการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพตรงกับความต้องการของตลาด ลดอุปสรรคทางการค้าต่างๆ สร้างช่องทางการจำหน่าย และเป็นข้อมูลให้กับเกษตรกรผู้สนใจต่อไป

อุปกรณ์และวิธีการ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) ประชากรที่ใช้ศึกษา คือ เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี ขึ้นทะเบียนเกษตรกรกับ กรมส่งเสริมการเกษตร ปี 2564/65 จำนวน 220 ราย ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร ทาโร ยามาเน ที่ความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 142 คน รวบรวมข้อมูลโดยวิธีสุ่มแบบง่าย (Simple random sampling) เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ มีลักษณะคำถามทั้งปลายเปิดและปลายปิด แบ่งเป็น 5 ตอน ประกอบด้วย (1) สภาพสังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร (2) สภาพการผลิตทุเรียนตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร (3) การปฏิบัติเกี่ยวกับการผลิตทุเรียนตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ให้เลือกตอบหากเกษตรกรปฏิบัติตามมาตรฐานทางการเกษตรที่ดีให้เลือกตอบปฏิบัติ และหากเกษตรกรไม่ได้ปฏิบัติตามมาตรฐานทางการเกษตรที่ดีให้เลือกตอบไม่ปฏิบัติ จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ ค่าร้อยละ และการจัดลำดับ

(4) ความต้องการการส่งเสริมการผลิตทุเรียนตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร นำผลการสัมภาษณ์เกษตรกรมาทดสอบหาค่าความเชื่อถือมีค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาช (Cronbach's Alpha Coefficient) ด้วยการโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาเท่ากับ 0.832 (5) ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตทุเรียนตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาเท่ากับ 0.846 และ 0.891 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป โดยใช้สถิติได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยนำคะแนนรวมมาหาค่าเฉลี่ยแล้วจัดอันดับตามเกณฑ์คะแนนน้ำหนักเฉลี่ย ดังนี้ 1.00 - 1.80 เท่ากับน้อยที่สุด 1.81 - 2.60 เท่ากับน้อย 2.61 - 3.40 เท่ากับปานกลาง 3.41 - 4.20 เท่ากับมาก และ 4.21 - 5.00 เท่ากับมากที่สุด

ผลการทดลองและวิจารณ์

1. สภาพสังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร

ด้านสังคม พบว่า เกษตรกรร้อยละ 52.81 เป็นเพศชาย เนื่องจากเกษตรกรเพศชายส่วนใหญ่เป็นหัวหน้าครัวเรือน ที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรกับสำนักงานเกษตรอำเภอเมืองปราจีนบุรี เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 55.26 ปี อยู่ในวัยกลางคน มีประสบการณ์ในการทำการเกษตร และมีสินทรัพย์ที่เป็นที่ดิน เกษตรกรร้อยละ 29.00 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น การเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกรพบว่า เกษตรกรร้อยละ 62.70 เป็นสมาชิก ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.). เนื่องจาก ธ.ก.ส. มีบริการในด้านสินเชื่อต่างๆ แก่เกษตรกร การรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเกษตร และความรู้เกี่ยวกับการผลิตทุเรียน พบว่า เกษตรกรร้อยละ 78.90 ได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต ซึ่งเกษตรกรสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ง่ายขึ้น ประสบการณ์ในการปลูกทุเรียน พบว่า เกษตรกรมีประสบการณ์ในการปลูกทุเรียนเฉลี่ย 17.38 ปี เกษตรกรมีอาชีพทางการเกษตรมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ทำให้ประกอบอาชีพเกษตรมาอย่างต่อเนื่อง

ด้านเศรษฐกิจ พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกทุเรียนเฉลี่ย 5.13 ไร่ เนื่องจากเกษตรกรทำการเกษตรในพื้นที่น้อยทำให้สามารถดูแลรักษา และควบคุมคุณภาพได้ เกษตรกรร้อยละ 100 มีลักษณะการถือครองพื้นที่ปลูกทุเรียน ขณะที่จำนวนแรงงานในการผลิตทุเรียน พบว่า เกษตรกรมีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 3.00 คน มีต้นทุนในการผลิตทุเรียนเฉลี่ย 18,078.17 บาท/ไร่/ปี แหล่งเงินทุนที่ใช้ในการผลิตทุเรียน พบว่า เกษตรกรร้อยละ 71.83 ใช้ทุนตนเองในการผลิตทุเรียน มีรายได้จากการผลิตทุเรียนเฉลี่ย 98,654.93 บาท/ไร่/ปี และมีผลผลิตทุเรียนเฉลี่ย 871.90 กิโลกรัมต่อไร่

2. สภาพการผลิตทุเรียนของเกษตรกร

พบว่า เกษตรกรทั้งหมด ร้อยละ 100 ปลูกทุเรียนพันธุ์หมอนทอง เนื่องจากเป็นพันธุ์ที่ตลาดต้องการสูง สอดคล้องกับวนิดา (2560) ซึ่งศึกษาแนวทางการส่งเสริมการผลิตทุเรียนของเกษตรกรในอำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร พบว่า เกษตรกรทุกราย ปลูกทุเรียนพันธุ์หมอนทอง สภาพดินที่ปลูกเกษตรกรร้อยละ 73.23 มีสภาพดินที่ปลูกเป็นดินร่วนปนทราย ด้านการเตรียมพื้นที่ปลูก เกษตรกรร้อยละ 95.10 เตรียมพื้นที่ปลูกโดยปรับพื้นที่ภายในแปลงการใส่ปุ๋ย เกษตรกรร้อยละ 95.77 มีการใส่ปุ๋ยสูตร 16-16-16 การให้น้ำ เกษตรกรร้อยละ 95.80 มีการใช้ระบบการให้น้ำแบบสปริงเกอร์ ส่วนดัชนีที่ใช้วัดการเก็บเกี่ยวผลผลิต เกษตรกรร้อยละ 96.50 ใช้ดัชนีการเก็บเกี่ยวโดยการนับอายุ เกษตรกรร้อยละ 85.20 ใช้วิธีการเก็บเกี่ยวทุเรียนโดยการโรยเชือกมากกว่าการใช้กระสอบป่านรับผล ขณะที่ช่องทางการจำหน่ายทุเรียน เกษตรกรร้อยละ 76.05 มีการจำหน่ายทุเรียนหน้าสวน มาตรฐานที่พ่อค้ากำหนดเพื่อใช้ในการรับซื้อทุเรียน เกษตรกรร้อยละ 81.70 ไม่มีมาตรฐานที่พ่อค้ากำหนดเพื่อใช้ในการรับซื้อทุเรียน เกษตรกรร้อยละ 69.70 ไม่เคยได้รับการอบรมมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

3. การปฏิบัติเกี่ยวกับการผลิตทุเรียนตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

พบว่า เกษตรกรทั้งหมด (ร้อยละ 100) มี

การปฏิบัติการผลิตทุเรียนตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ดังนี้ 1) ข้อกำหนดเรื่องน้ำที่ใช้ในกระบวนการผลิต ต้องมาจากแหล่งน้ำที่ไม่ก่อให้เกิดการปนเปื้อนต่อการผลิตทุเรียน 2) มีพื้นที่ปลูกไม่อยู่ในสภาพแวดล้อมซึ่งก่อให้เกิดการปนเปื้อนวัตถุหรือสิ่งที่เป็นอันตรายต่อผลผลิต 3) หยุดใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชก่อนการเก็บเกี่ยวตามที่ระบุไว้ในฉลาก 4) จัดให้มีอุปกรณ์การเกษตรที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการปฏิบัติงาน และมีสถานที่เก็บรักษาเป็นสัดส่วน ปลอดภัย และง่ายต่อการนำไปใช้งาน 5) อุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บเกี่ยว ภาชนะบรรจุและวิธีการเก็บเกี่ยวต้องสะอาด ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อคุณภาพของทุเรียนหรือมีการปนเปื้อน ขณะที่ประเด็นผู้ที่มีสัมผัสผลผลิตโดยตรง ต้องมีการดูแลสุขลักษณะส่วนบุคคล และมีวิธีป้องกันไม่ให้เกิดการปนเปื้อนสู่ผลผลิต มีเกษตรกรร้อยละ 83.80 และจัดวางทุเรียนในบริเวณที่พักในแปลงปลูกต้องเหมาะสม ป้องกันการกระแทก รวมทั้งปัญหาการเสื่อมคุณภาพจากความร้อนและแสงแดด มีเกษตรกรร้อยละ 71.12 และเกษตรกรมีการบันทึกข้อมูลการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรทุกครั้งที่ใช้ ได้แก่ ชนิดสารเคมี วัตถุประสงค์การใช้ วันที่ อัตรา วิธีการใช้ วันที่เก็บเกี่ยว และชื่อผู้ปฏิบัติงาน มีเกษตรกรร้อยละ 57.04 ซึ่งสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ ได้กำหนดหลักการด้านการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวไว้ว่า มีวิธีการเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม เพื่อให้ได้ผลผลิตที่ปลอดภัย และมีคุณภาพเหมาะสมกับการบริโภค และไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ด้านการพักผลผลิต การขนย้ายและการเก็บรักษา คือ มีการจัดการการพักผลผลิต การขนย้ายและการเก็บรักษาที่เหมาะสมเพื่อให้ได้ผลผลิตที่ปลอดภัยและมีคุณภาพเหมาะสมกับการบริโภค ด้านสุขลักษณะคือ ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ความเข้าใจด้านการผลิตและสุขลักษณะที่ดีเพื่อให้เกิดความปลอดภัยต่อผลิตภัณฑ์และผู้ปฏิบัติงานรวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อสวัสดิภาพของผู้ปฏิบัติงาน ด้านการบันทึกข้อมูลคือ ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ความเข้าใจด้านการผลิตและสุขลักษณะที่ดีเพื่อให้เกิดความปลอดภัยต่อผลิตภัณฑ์และผู้ปฏิบัติงานรวมถึง

มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อสวัสดิภาพของผู้ปฏิบัติงาน (สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ, 2565)

4. ความต้องการการส่งเสริมการผลิตทุเรียนตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

1) ความต้องการการส่งเสริมด้านข้อกำหนดในการผลิตทุเรียน พบว่า เกษตรกรมีระดับความต้องการระดับมากที่สุด 8 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นด้านน้ำในกระบวนการผลิต ด้านการบันทึกข้อมูล ด้านการจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว ด้านวัตถุอันตรายทางการเกษตร ด้านพื้นที่ปลูก สุขลักษณะส่วนบุคคล การพักผลผลิต การขนย้าย

ในแปลงปลูก และเก็บรักษา และการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว ตามลำดับ (Table 1) เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมเรื่องการวางระบบน้ำต่อการผลิตภาคการเกษตรมากที่สุด เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับการอบรมเรื่องการวางระบบน้ำ ทำให้ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปริมาณการให้น้ำของทุเรียน และในการการติดตั้งระบบน้ำเพื่อการเกษตร เช่น แร่งต้น ขนาดปั๊ม อุปกรณ์ระบบน้ำ เป็นต้น สามารถให้น้ำได้สม่ำเสมอทุกต้น เพียงพอต่อความต้องการน้ำของทุเรียน และเพื่อการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับวนิดา (2560) พบว่า เกษตรกรมีความต้องการด้านการบำรุงรักษา ได้แก่ การให้น้ำ

Table 1 Extension needs of quality durian production according to good agricultural practice standards

n = 142

GAP standards	\bar{x}	S.D.	Interpret	Ranking
1. Water	4.10	0.353	High	1
2. Collect data	3.94	0.583	High	2
3. Quality management in the pre-harvest production process	3.92	0.467	High	3
4. Pesticides in agriculture	3.87	0.509	High	4
5. Planting area	3.84	0.349	High	5
6. Hygienic practice for personal	3.74	0.490	High	6
7. Produce resting, moving in the planting field and storage	3.72	0.507	High	7
8. Harvest and postharvest handling	3.57	0.496	High	8
Average	3.84		High	

2) ความต้องการด้านวิธีการส่งเสริม พบว่า เกษตรกรมีความต้องการระดับมากที่สุด ซึ่งมีวิธีการส่งเสริม 3 รูปแบบ ได้แก่ วิธีการส่งเสริมแบบมวลชน วิธีการส่งเสริมแบบรายบุคคล และวิธีการส่งเสริมแบบรายกลุ่ม ตามลำดับ (Table 2) เกษตรกรให้ความสำคัญด้านวิธีการส่งเสริมแบบมวลชน ในระดับมากที่สุด เนื่องจากเกษตรกรมีการเรียนรู้ผ่าน

สื่อออนไลน์ เช่น เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก ยูทูป เป็นต้น ซึ่งสามารถเข้าถึงคลังความรู้ได้ตลอดเวลา มีการใช้สมาร์ตโฟนซึ่งช่วยให้การเข้าถึงระบบออนไลน์ต่างๆ ได้ง่าย สะดวก และรวดเร็วมากยิ่งขึ้น ซึ่งแตกต่างจากวนิดา (2560) พบว่า เกษตรกรต้องการช่องทางการส่งเสริมการเรียนรู้สื่อบุคคลในระดับมากที่สุด รองลงมาจากสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น คู่มือ

Table 2 Needs for extension methods for durian quality according to good agricultural practice standards

n = 142				
Extension methods	\bar{x}	S.D.	Interpret	Ranking
1. Mass method	3.89	0.571	High	1
1.1 Internet such as websites, Facebook and YouTube	4.19	0.771	High	
1.2 Publication documents such as manuals or brochures	3.77	0.845	High	
1.3 television	3.72	0.773	High	
2. Individual method	3.85	0.480	High	2
2.1 Leading farmers transfer knowledge on durian production	3.90	0.717	High	
2.2 Staff transfer knowledge on GAP standard durian production	0.87	0.761	High	
2.3 Extension officers visit the farm	3.78	0.695	High	
3. Group method	3.60	0.554	High	3
3.1 Training	3.71	0.986	High	
3.2 Field trips/study trips	3.61	0.905	High	
3.3 Group meeting	3.48	1.029	High	
Average	3.78	0.316	High	

5. ปัญหาเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตทุเรียนตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

พบว่า เกษตรกร มีประเด็นที่มีความสำคัญต่อปัญหาด้านการผลิตทุเรียนคุณภาพตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี อยู่ในระดับมาก 4 ด้าน คือ ด้านน้ำมากที่สุด เรื่องขาดความรู้เรื่องการวางระบบน้ำ และขาดแคลนน้ำในการผลิตภาคการเกษตร ด้านวัตถุดิบตรงทางการเกษตร เรื่องการใช้วัตถุดิบตรงทางการเกษตรที่ถูกต้องตามหลักกรรมวิธีการเกษตร ด้านการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว เรื่องไม่คัดแยกผลผลิตที่ด้อยคุณภาพหรือมีการปนเปื้อน เชื้อโรคและศัตรูพืช และด้านการจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว เรื่องขาดความรู้เรื่องการใส่ปุ๋ยตามระยะการเจริญเติบโตของทุเรียน ด้านที่มีปัญหาในระดับปานกลาง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านพื้นที่ปลูก เรื่องไม่มีการปรับสภาพดินให้เหมาะสมกับการปลูกทุเรียน ด้านการบันทึกข้อมูล เรื่องขาดการจดบันทึกข้อมูลการปฏิบัติงานในแปลง ด้านสุขลักษณะส่วนบุคคล เรื่อง

ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐในการตรวจสอบสุขภาพ สำหรับผู้ผลิตทุเรียนอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง และด้านการพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูก และเก็บรักษา เรื่องการวางผลผลิตที่เป็นโรครวมกับผลผลิตที่ไม่เป็นโรค ตามลำดับ โดยเกษตรกรมีปัญหา ด้านน้ำ เนื่องจากเกษตรกรไม่มีการวางระบบน้ำที่ดี ตั้งแต่เริ่มต้นการผลิต เพราะมีต้นทุนสูง และขาดองค์ความรู้ (Table 3) ซึ่งแตกต่างจาก ชูวาร์ตัน (2562) พบว่า เกษตรกรมีระดับความรุนแรงของปัญหาอยู่ในระดับน้อย ส่วนใหญ่เกษตรกรจะมีปัญหาเรื่องการใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ปัญหาแมลงศัตรูพืชและโรคพืช ในประเด็นเกี่ยวกับความรู้ เรื่องแมลงศัตรูพืช และแมลงศัตรูธรรมชาติการป้องกัน กำจัดโรคพืช ปัญหาการจัดการระบบน้ำภายในแปลง ในประเด็นเกี่ยวกับการขาดแคลนน้ำ และต้นทุนในการวางระบบน้ำสูง และปัญหาการปลูกและการจัดการสวนทุเรียน ในประเด็นเกี่ยวกับดินเสื่อมคุณภาพ อาจเนื่องมาจากเกษตรกรไม่มีพื้นที่กักเก็บน้ำ สภาพอากาศที่แปรปรวนขาดฝนเป็นเวลานาน

Table 3 Problems with extension of durian production in according to good agricultural practice standards

GAP standards	\bar{x}	S.D.	Interpret	Ranking
1. Water	3.91	0.346	High	1
2. Pesticides in agriculture	3.57	0.501	High	2
3. Harvest and postharvest handling	3.55	0.427	High	3
4. Quality management in the pre-harvest production process	3.54	0.504	High	4
5. Planting area	3.36	0.466	Moderate	5
6. Hygienic practice for personal	3.35	0.417	Moderate	6
7. Collect data	3.34	0.503	Moderate	7
8. Produce resting, moving in the planting field and storage	3.29	0.430	Moderate	8
Average	3.49		High	

n = 142

สรุป

เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้รับการฝึกอบรมเรื่องการส่งเสริมการผลิตทุเรียนตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ในรอบปีที่ผ่านมา ซึ่งขาดความรู้ความเข้าใจในวิธีและขั้นตอนการปฏิบัติ ส่งผลให้เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้รับการตรวจรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี โดยเกษตรกรมีการปฏิบัติเกี่ยวกับการผลิตทุเรียนตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีมากที่สุด ด้านน้ำ เนื่องจากน้ำที่ใช้ในกระบวนการผลิต มาจากแหล่งน้ำที่ไม่ก่อให้เกิดการปนเปื้อนต่อทุเรียน เพราะเกษตรกรส่วนใหญ่ใช้น้ำจากสระของตนเอง และปฏิบัติน้อยสุดด้านการบันทึกข้อมูล เนื่องจากเกษตรกรไม่ทราบถึงวิธีการบันทึกข้อมูล เช่น การบันทึกข้อมูลการใช้วัตถุอันตราย การบันทึกข้อมูลปัจจัยการผลิต เป็นต้น เกษตรกรมีความต้องการด้านวิธีการส่งเสริมด้านการผลิตทุเรียนคุณภาพตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในระดับมาก โดยมีความต้องการด้านการส่งเสริมแบบมวลชน ด้านการส่งเสริมแบบรายบุคคล และด้านการส่งเสริมแบบรายกลุ่ม ตามลำดับ ดังนั้นเจ้าหน้าที่ควรใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย รวมถึงมีแหล่งการเรียนรู้ผ่านช่องทางโซเชียลมีเดีย เช่น เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก ยูทูป เป็นแหล่งเผยแพร่ความรู้ เพื่อเกษตรกรสามารถเข้าถึงคลังความรู้ได้ตลอดเวลา ควรมีการถ่ายทอดความรู้ และมีการ

เยี่ยมเยียน ติดตามสถานการณ์ภายในแปลงเกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ เพื่อรับฟังปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรโดยตรง มีการจัดฝึกอบรม ศึกษาดูงานแปลงที่ประสบความสำเร็จ และสนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มเพื่อให้เกษตรกรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้รับการสนับสนุนความรู้หรือปัจจัยการผลิตจากภาครัฐ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการผลิตทุเรียนคุณภาพได้ เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมการผลิตทุเรียนตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในระดับมาก ได้แก่ ข้อกำหนดด้านน้ำ เรื่องการวางระบบน้ำ เพื่อให้เพียงพอต่อการผลิตในภาคการเกษตรในระดับมากที่สุด เกษตรกรส่วนใหญ่มีปัญหาในระดับมาก ได้แก่ ด้านแหล่งน้ำไม่เพียงพอต่อการผลิต ซึ่งน้ำเป็นปัจจัยที่สำคัญในการผลิตทุเรียนที่มีคุณภาพตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการอบรมให้ความรู้ให้แก่เกษตรกรที่มีความสนใจ รวมถึงศึกษาดูงานในแปลงของเกษตรกรในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ เพื่อให้เกษตรกรได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และมีส่วนการเรียนรู้ในพื้นที่ให้แก่เกษตรกรได้เข้าไปศึกษา เพื่อให้เกษตรกรสามารถนำไปปรับใช้ในพื้นที่แปลงของตนเองได้

1.2 ควรส่งเสริมให้เกษตรกรจัดตั้งกลุ่ม เพื่อให้เกษตรกรได้มีการรวมกลุ่ม เพื่อรับการฝึกอบรม สัมมนา หรือศึกษาดูงานจากหน่วยงานภาครัฐ เพื่อนำมาพัฒนากระบวนการผลิต เนื่องจากผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านการรวมกลุ่ม จึงไม่ได้รับการฝึกอบรม สัมมนา หรือศึกษาดูงาน จากหน่วยงานภาครัฐ

1.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการบูรณาการการวางแผนการใช้น้ำ เนื่องจากผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านการวางระบบน้ำ และขาดแคลนน้ำ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาแนวทางการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพในการผลิตทุเรียนคุณภาพตามมาตรฐาน GAP

2.2 ควรมีการศึกษาเรื่องความแตกต่างของการผลิตทุเรียนทั่วไปกับการผลิตทุเรียนตามมาตรฐาน GAP เนื่องจากผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรมีทั้งผู้ผลิตตามมาตรฐาน GAP และไม่ผลิตตามมาตรฐาน GAP เพื่อให้เกษตรกรผลิตทุเรียนคุณภาพต่อไป

2.3 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตทุเรียนคุณภาพตามมาตรฐาน GAP เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการส่งเสริมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ชฎารัตน์ พรหมศิลา. 2562. ความต้องการการส่งเสริมการผลิตทุเรียนของเกษตรกรในจังหวัดชุมพร วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,นนทบุรี. 146 หน้า

วนิดา เกรียงทอง. 2560. แนวทางการส่งเสริมการผลิตทุเรียนของเกษตรกรในอำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี. 383 หน้า

สำนักงานการค้าสินค้า กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. 2565 สินค้าทุเรียนและผลิตภัณฑ์ (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: [www.https://api.dtn.go.th/files/v3/606ffb08ef4140a89b03bf59/download](https://api.dtn.go.th/files/v3/606ffb08ef4140a89b03bf59/download) (20 พฤศจิกายน 2565).

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.). 2565. การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืชอาหาร (มกษ. 9001-2564) (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: [www.https://www.acfs.go.th/files/files/commodity-standard/20211105115922_732642.pdf](https://www.acfs.go.th/files/files/commodity-standard/20211105115922_732642.pdf) (25 พฤศจิกายน 2565).

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2565 ข้อมูลสินค้าเกษตรทุเรียน. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: <https://www.mis-app.oae.go.th/product/> (20 พฤศจิกายน 2565).

Yamane, T. 1973. Statistics: An Introductory Analysis. 3rd Edition, Harper and Row, New York. 1,130 p